

Uniwersytet
Wrocławski

Prawo pracy i prawo socjalne. Terażniejszość i przyszłość

Księga jubileuszowa dedykowana
Profesorowi Herbertowi Szurgaczowi

*Pod redakcją
Renaty Babińskiej-Góreckiej, Ariela Przybyłowicza,
Karoliny Stopki, Artura Tomanka*

Wrocław 2021

PRAWO PRACY I PRAWO SOCJALNE.
TERAŹNIEJSZOŚĆ I PRZYSZŁOŚĆ

Najwyższa
kategoria
naukowa A+

**UCZELNIA
BADAWCZA**
INICJATYWA DOSKONAŁOŚCI

Dostęp online: <https://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/141719>

DOI: [10.34616/141718](https://doi.org/10.34616/141718)

PRAWO PRACY I PRAWO SOCJALNE.
TERAŹNIEJSZOŚĆ I PRZYSZŁOŚĆ

Księga jubileuszowa dedykowana
Profesorowi Herbertowi Szurgaczowi

pod redakcją

Renaty Babińskiej-Góreckiej
Uniwersytet Wrocławski
ORCID: [0000-0002-9893-3276](https://orcid.org/0000-0002-9893-3276)

Ariela Przybyłowicza
Uniwersytet Wrocławski
ORCID: [0000-0003-4219-0984](https://orcid.org/0000-0003-4219-0984)

Karoliny Stopki
Uniwersytet Wrocławski
ORCID: [0000-0003-1199-9350](https://orcid.org/0000-0003-1199-9350)

Artura Tomanka
Uniwersytet Wrocławski
ORCID: [0000-0002-3287-5886](https://orcid.org/0000-0002-3287-5886)

Wrocław 2021

Kolegium Redakcyjne

prof. dr hab. Leonard Górnicki – przewodniczący

dr Julian Jezioro – zastępca przewodniczącego

mgr Aleksandra Dorywała – sekretarz

mgr Ewa Gałyga-Michowska – członek

mgr Bożena Górna – członek

mgr Tadeusz Juchniewicz – członek

Recenzenci: *dr hab. Krzysztof Stefański, prof. UŁ; dr hab. Wioletta Witoszko, UwB*

© Copyright by Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

Korekta: *Magdalena Wojcieszak*

Projekt i wykonanie okładki: *Andrzej Malenda*

Skład i opracowanie techniczne: *Aleksandra Kumaszką, eBooki.com.pl*

Druk: *Agencja Reklamowa TOP, Agnieszka Łuczak*

Wydawca

E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa.

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

ISBN 978-83-66601-56-7 (miękka oprawa)

ISBN 978-83-66601-58-1 (twarda oprawa)

ISBN 978-83-66601-57-4 (online)

Prof. Herbert Szurgacz

Spis treści

Słowo o Jubilacie	13
CZĘŚĆ I. PRAWO PRACY	
Tomasz Bakalarz	
Konstytucja marcowa i realizacja ochrony pracy w początkach Drugiej Rzeczypospolitej	19
Krzysztof Baran	
O relacjach logicznych pomiędzy definicjami prawa pracy i prawa zatrudnienia	29
Jacek Borowicz	
Niezależność jako zasada etyki zawodowej wykonawców wolnych zawodów – uwagi na przykładzie zasad etyki zawodowej biegłych rewidentów	39
Tomasz Duraj	
Ochrona wynagrodzenia za pracę w zatrudnieniu cywilnoprawnym – refleksje na tle ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę	49
Dorota Dzieński	
Dyskryminacja w cyfrowym świecie pracy	69
Agnieszka Górnicz-Mulcahy, Monika Lewandowicz-Machnikowska	
Społeczne i prawne aspekty dyskryminacji płacowej kobiet	77
Małgorzata Grześków	
Powszechna ochrona pracy (służby) funkcjonariuszy służb zmilitaryzowanych – wybrane zagadnienia	85
Józef Iwulski	
Umowny zakaz dodatkowego zatrudnienia	95
Andrzej Jabłoński	
Członkostwo nauczyciela akademickiego w senacie publicznej uczelni wyższej	111
Zdzisław Kubot	
Nadelity w aspekcie prawa pracy oraz prawa ubezpieczeń społecznych...	121
Leszek Mitrus	
Delegowanie pracowników w świetle dyrektywy 2018/957 oraz orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE	135

Łukasz Pisarczyk	
Stosunek pracy wobec zmian technologicznych	149
Sabina Pochopień-Belka	
O dopuszczalności kreowania umownych ograniczeń w podejmowaniu przez pracownika dodatkowego zatrudnienia	163
Michał Raczkowski	
Prawo do wypoczynku w zatrudnieniu ustrojowym	171
Helena Szewczyk	
Prawo pracownika do uprawiania w stosunku pracy twórczości (artystycznej, naukowej, racjonalizatorskiej i wynalazczej)	179
Artur Tomanek	
Charakter prawny umów w sprawie podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników	191
Roksana Ewa Turchan	
Alternatywne formy rozwiązywania sporów w prawie pracy – wybrane zagadnienia prawne	205
Krzysztof Walczak	
Dopuszczalność różnicowania wysokości wynagrodzeń pracowników ze względu na miejsce świadczenia pracy w świetle przepisów prawa pracy i teorii ZZL	217
Mirosław Włodarczyk	
Kolektywizm jako szczególna właściwość prawa pracy	227
Jerzy Wratny	
Założenia a rzeczywistość partycypacji pracowniczej w Polsce. Czy przetrwają rady pracowników?	237
Teresa Wyka	
Współdziałanie pracownika i pracodawcy w wykonaniu zobowiązania – wybrane problemy	251
Alina Wypych-Żywicka	
Kilka uwag o zasadności rozwiązania umowy o pracę i o ryzyku w ubezpieczeniach społecznych	263
Marcin Zieleniecki	
Nowa regulacja obowiązku pracodawcy prowadzenia i przechowywania dokumentacji pracowniczej	273

CZĘŚĆ II. PRAWO SOCJALNE**Kamil Antonów**

OFE – niepotrzebny i nieudany komponent polskiego systemu emerytalnego 289

Renata Babińska-Górecka

Wybrane problemy związane z zapewnieniem opieki i pielęgnacji osobom niesamodzielnym przez polski system zabezpieczenia społecznego. Uwagi *de lege lata i de lege ferenda* 301

Urszula Kalina-Prasznic

Ochrona ryzyka emerytalnego – od różnorodności do odpowiedzialności..... 311

Daniel Eryk Lach

Funkcja pilotująca pomocy społecznej a typizacja systemów świadczeniowych prawa socjalnego 323

Helena Pławucka

Świadczenie pielęgnacyjne 333

Ariel Przybyłowicz

Wykonywanie pracy zarobkowej a prawo do zasiłku chorobowego w polskim i niemieckim prawie ubezpieczeń społecznych 343

Karolina Stopka

Refleksje nad rolą pomocy społecznej w polskim systemie zabezpieczenia społecznego 351

Krzysztof Ślebzak

O niektórych założeniach konstrukcyjnych systemu ubezpieczeń społecznych 365

Barbara Wagner

O sędziach, sędziach w stanie spoczynku i sędziach emerytach 383

Słowo o Jubilacie

W 2021 r. przypada szczególnie doniosły jubileusz w życiu Pana Profesora Herberta Szurgacza. W tym roku obchodzi On bowiem osiemdziesiątą rocznicę urodzin. W 2021 r. mija również dekada od zakończenia przez Jubilata zatrudnienia w charakterze pracownika naukowo-dydaktycznego na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego oraz jedenaście lat od zakończenia piastowania stanowiska sędziego Sądu Najwyższego.

Księgi pamiątkowe publikowane z okazji okrągłej rocznicy urodzin czy naukowej aktywności uczonego zwykle zawierają podsumowanie całokształtu zawodowej aktywności jubilata. Wobec Profesora Herberta Szurgacza taki sposób podejścia jest uzasadniony tylko w pewnym zakresie. W 2011 r. Profesor Herbert Szurgacz obchodził siedemdziesiątą rocznicę urodzin oraz czterdziestoseście lat zatrudnienia w charakterze pracownika naukowo-dydaktycznego. Wówczas przyjaciele, współpracownicy i uczniowie Profesora oraz grono osób ze środowiska polskiego i zagranicznego prawa pracy i prawa socjalnego włączyli się do inicjatywy opracowania książki jubileuszowej pt. *Z zagadnień prawa pracy i prawa socjalnego. Księga Jubileuszowa Profesora Herberta Szurgacza* (pod red. Tadeusza Kuczyńskiego i Zdzisława Kubota, Warszawa 2011). Na pierwszych stronach tej książki zamieszczono szczegółowy wykaz aktualnego wówczas dorobku naukowego Profesora.

Przejście Jubilata na emeryturę i w stan spoczynku nie były równoznaczne z zakończeniem Jego aktywności w sferze naukowej oraz z zerwaniem kontaktów z Wydziałem Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, w szczególności z Zakładem Prawa Pracy i jego pracownikami. Profesor uczestniczył w organizowanych przez nasz zakład krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych, nie tylko zaszczycając organizatorów swą obecnością, ale także biorąc czynny udział jako prelegent lub dyskutant. Przykładowo podczas międzynarodowej konferencji naukowej pt. „Rola ryzyka socjalnego jako przesłanki kształtowania systemów świadczeń w ramach zabezpieczenia społecznego (z uwzględnieniem prawnych, ekonomicznych i społecznych wyzwań we współczesnym państwie)”, współorganizowanej z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, która odbyła się we Wrocławiu w dniu 7 czerwca 2019 r., Jubilat wygłosił referat poświęcony problematyce ryzyka socjalnego w pomocy społecznej. Pod Jego redakcją ukazała się również *Wielka Encyklopedia Prawa. Tom XII. Prawo socjalne* (Warszawa 2017), do prac nad którą zaprosił szerokie grono pracowników naszego Zakładu – Renatę Babińską-Górecką, Agnieszkę Górnicz-Mulcahy, Andrzeja Jabłońskiego, Elizę Mazurczak-Jasińską, Helenę Pławucką, Ariela Przybyłowicza oraz Karolinę Stopkę, oraz monografia pt. *Kształtowanie warunków pracy przez pracodawcę. Możliwości i granice* (Warszawa 2011), a także piąte już wydanie podręcznika pt. *Prawo pracy. Zarys wykładu* (Warszawa 2017), współtworzonego

z pracownikami naszego zakładu, Tadeuszem Kuczyńskim, Zdzisławem Kubotem oraz Arturem Tomankiem. Profesor Herbert Szurgacz był również współredaktorem obcojęzycznej monografii pt. *Die Realisierung der Arbeitnehmer Freizügigkeit im Verhältnis zwischen Deutschland und Polen aus arbeits- und sozialrechtlicher Sicht* (współredakcja: Ulrich Becker, Bernd v. Maydell, Baden-Baden 2012). Po zakończeniu zatrudnienia na WPAiE Jubilat napisał kilkanaście artykułów, które zostały opublikowane w różnego rodzaju czasopismach i pracach zbiorowych:

1. *Niektóre prawne zagadnienia premiowania*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2011, nr 4;
2. *Zagadnienia kształtowania warunków wynagrodzenia przez pracodawcę*, [w:] H. Szurgacz (red.), *Kształtowanie warunków wynagrodzenia przez pracodawcę. Możliwości, granice*, Warszawa 2011;
3. *Zakres przedmiotowy przepisów o koordynacji świadczeń zabezpieczenia społecznego w UE*, [w:] J. Wratny, M.B. Rycak (red.), *Prawo pracy w świetle procesów integracji europejskiej. Księga jubileuszowa Profesora Marii Matey-Tyrowicz*, Warszawa 2011;
4. *Historischer Überblick über die rechtliche Lage polnischer Arbeitnehmer in Deutschland*, [w:] U. Becker, B. v. Maydell, H. Szurgacz (Hrsg.), *Die Realisierung der Arbeitnehmerfreizügigkeit im Verhältnis zwischen Deutschland und Polen aus arbeits- und sozialrechtlicher Sicht*, Baden-Baden 2012;
5. *Sytuacja prawna polskich robotników rolnych w Niemczech (1880-1918)*, [w:] B. Cudowski, J. Iwulski (red.), *Z aktualnych zagadnień prawa pracy i zabezpieczenia społecznego. Księga jubileuszowa Profesora Waleriana Sanetry*, Białystok 2013;
6. *Sytuacja pracowników polskich zatrudnionych w Niemczech w latach 1946-1994 w świetle prawa pracy i ubezpieczeń społecznych*, [w:] G. Uścińska (red.), *Prawo pracy – refleksje i poszukiwania. Księga jubileuszowa Profesora Jerzego Wratnego*, Warszawa 2013;
7. *Czy pracownikowi przysługuje roszczenie o nagrodę (art. 105 k.p.)?*, [w:] J. Mazurkiewicz (red.), *Księga dla naszych kolegów. Prace prawnicze poświęcone pamięci doktora Andrzeja Ciska, doktora Zygmunta Masternaka i doktora Marka Zagrosika*, Wrocław 2013;
8. *Położenie prawne robotników polskich zatrudnionych w Rzeszy Niemieckiej w latach 1880-1918*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2014, t. 66, nr 2;
9. *Ewolucja urzędzeń zabezpieczenia socjalnego w Polsce oraz ich prawne kwalifikacje (szkic rozwoju)*, [w:] Z. Hajn, D. Skupień (red.), *Przyszłość prawa pracy. Liber Amicorum. W pięćdziesięciolecie pracy naukowej Profesora Michała Seweryńskiego*, Łódź 2015;
10. *Gwarancje zawarte w pakietach socjalnych a zasada rebus sic stantibus (art. 357¹) k.c.*, [w:] M. Latos-Miłkowska, Ł. Pisarczyk (red.), *Prawo pracy. Między gospodarką a ochroną pracy. Księga jubileuszowa Profesora Ludwika Florka*, Warszawa 2016;

11. *Sprawiedliwość społeczna w Konstytucji RP*, [w:] D.E. Lach (red.), *Konstytucyjnoprawne wytyczne dla konstruowania systemów opieki zdrowotnej w Niemczech i w Polsce*, Kraków 2016;
12. *O położeniu prawnym polskich robotników rolnych w Rzeszy Niemieckiej w czasach Republiki Weimarskiej (1919-1933)*, [w:] M. Szablowska-Juckiewicz, B. Rutkowska, A. Napiórkowska, *Tendencje rozwojowe indywidualnego i zbiorowego prawa pracy. Księga jubileuszowa Profesora Grzegorza Goździewicza*, Toruń 2017;
13. *O narodowosocjalistycznym prawie pracy*, [w:] T. Kuczyński, A. Jabłoński (red.), *Prawo pracy i prawo zabezpieczenia społecznego. Teraźniejszość i przyszłość. Księga jubileuszowa profesora Zdzisława Kubota*, Warszawa 2018;
14. *Ryzyko socjalne w pomocy społecznej (od ryzyka ubóstwa do ryzyka trudnej sytuacji życiowej)*, *Acta Universitatis Wratislaviensis* no. 3996, „Przegląd Prawa i Administracji” 2020, t. CXXIII;
15. *Soziale Gerechtigkeit in der Verfassung der Republik Polen*, [w:] D.E. Lach, U. Becker (Hrsg.), *Die öffentliche Gesundheitsversorgung in Polen. Verfassungsrechtliche Vorgaben und das System der Gesundheitsfürsorge*, Baden-Baden 2017 (we współautorstwie z R. Babińską-Górecką).

Jubilat opracował również we współautorstwie z Arturem Tomankiem pozycję stanowiącą istotną pomoc dydaktyczną pt. *Kazusy z prawa pracy* (Wrocław 2013). Niebawem ukaze się monografia Jego autorstwa pt. *Pracownicy polscy w Niemczech – 1880 r. – 2004 r. Studium historyczno-prawne*. Na koniec tej części *Słowa o Jubilacie* warto odnotować, że Pan Profesor Herbert Szurgacz przygotowywał także opinie w przewodach o nadanie tytułu doktora *honoris causa* prof. dr. Bernada v. Maydella (Dyrektora Instytutu Maxa Plancka w Monachium) dla Rektora Uniwersytetu Gdańskiego i prof. dr. Petera-Christiana Müller-Graffa z Uniwersytetu w Heidelbergu dla Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz opinie dla Komisji Nominacyjnej Towarzystwa Maxa Plancka w sprawie przyznania medalu im. Ottona Hahna Stefanowi Stegnerowi i dla zarządu Fundacji im. Alexandra von Humboldta w sprawie przyznania wypromowanemu przez siebie dr. Arielowi Przybyłowiczowi stażu badawczego w Niemczech.

Niniejsza księga powstała z inicjatywy uczniów Profesora Herberta Szurgacza. Dla nas – uczniów – Profesor Herbert Szurgacz to nie tylko znakomity uczonek, ale też promotor naszych prac doktorskich, co już samo w sobie czyni Go dla nas postacią wyjątkową. Patrząc z perspektywy czasu, możemy powiedzieć, że pełniąc tę rolę, był dla nas prawdziwym mistrzem – początkowo wzbudzającym respekt i onieśmiałającym. Profesor nie traktował swoich doktorantów w sposób pobłażliwy. Pisanie u Niego pracy nie było łatwe – nie wyręczał, nie podsuwał gotowych rozwiązań. Od samego początku oczekiwał od nas własnej inicjatywy i samodzielności. Wymagał, by tok myślenia był jasny, logiczny, przejrzysty, a argumentacja spójna i oparta na rzetelnie przeprowadzonych badaniach.

Profesor nieustannie przejawia troskę o rozwój naukowy swoich uczniów, również po uzyskaniu przez nich stopnia doktora nauk prawnych, sugerując kierunki badań, zachęcając do wyjazdów zagranicznych i zdobywania zagranicznych stypendiów, motywując do osiągnięcia kolejnych etapów awansu i kariery zawodowej, ale i promując ich w krajowym i zagranicznym środowisku naukowym. W naszej pamięci pozostanie staż naukowy w Instytucie Prawa Pracy i Stosunków Przemysłowych w Trewirze, doprowadzony do skutku dzięki życzliwości Profesora, a także czynny udział w konferencji w Monachium zorganizowanej przez Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego i Instytut Maxa Plancka ds. Prawa Socjalnego i Polityki Społecznej w listopadzie 2011 r. oraz zorganizowany przez Profesora kilkudniowy pobyt w Monachium połączony ze zwiedzaniem muzeów, udziałem w koncercie Filharmoników Wiedeńskich oraz poznawaniem miejscowej kultury i gastronomii. Taki sposób podejścia Profesora do młodych naukowców bardzo dobrze rozwijał te cechy, które są potrzebne w samodzielnej pracy naukowej, uczył odwagi w podejmowaniu naukowych wyzwań, dawał poczucie pewności siebie i budował przeświadczenie, że nawet najbardziej skomplikowany problem jest możliwy do rozwiązania. Jak się wydaje, taka wymagająca postawa była wyłącznie świadomie przyjętą strategią Jubilata, ponieważ w codziennym życiu jest On, o czym dobrze wiedzą wszyscy, którym jest znany, osobą bardzo ciepłą, życzliwą i towarzyską. Profesor nigdy nie odmawiał pomocy niedoświadczonym adeptom nauki, a nawet podejmował w tym kierunku działania z własnej inicjatywy, również gdy dotyczyło to spraw niezwiązanych bezpośrednio z uczelnią. Połączenie tych cech – z jednej strony stanowczości i konsekwencji, z drugiej – otwartości i przyjacielskości, świetnie sprawdzało się, gdy Jubilat pełnił funkcję kierownika Zakładu Prawa Pracy. Jak mogliśmy się przekonać, także przez te lata Zakład Prawa Pracy sprawnie funkcjonował i, co nie mniej ważne, panowała w nim dobra i przyjazna atmosfera. Budowaniu tej atmosfery sprzyjały nie tylko częste zebrania poświęcone istotnym kwestiom zawodowym, organizacyjnym i naukowym, ale także o charakterze bardziej nieformalnym, w tym również coroczne spotkania w Polanicy-Zdroju, przebiegające w gościnnej atmosferze, w dużej mierze za sprawą Małżonki Pana Profesora – Pani Heleny Szurgacz. Podczas takich całodziennych spotkań, od śniadania po podwieczorek, oddawaliśmy się rozmowom, opowiadaniu anegdot oraz zwiedzaniu Polanicy i okolicznych zakątków. Nasze rozmowy i spotkania z Profesorem nie ustały w ostatnim dziesięcioleciu. Przeniosły się do wrocławskich kawiarni i restauracji, a nawet do domu Profesora.

Na koniec pragniemy podziękować wszystkim przedstawicielom nauki prawa pracy i prawa socjalnego, którzy wzięli aktywny udział w przygotowaniu niniejszej książki, oraz władzom Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego za wsparcie finansowe umożliwiające jej wydanie.

Renata Babińska-Górecka
Ariel Przybyłowicz
Karolina Stopka
Artur Tomanek

Niniejsza księga powstała z inicjatywy naukowych wychowanków Profesora Herberta Szurgacza, emerytowanego profesora Uniwersytetu Wrocławskiego i sędziego Sądu Najwyższego w stanie spoczynku, w celu uczczenia Jego 80. urodzin. Księga stanowi zbiór opracowań autorstwa wybitnych specjalistów w zakresie prawa pracy i prawa socjalnego – zarówno przedstawicieli świata nauki reprezentujących różne ośrodki naukowe, jak i praktyków (w tym sędziów Sądu Najwyższego), którzy przyjęli zaproszenie do współtworzenia księgi. Tematyka poszczególnych opracowań jest różnorodna, nawiązuje jednak do zainteresowań naukowych Jubilata. Odnoszą się one zarówno do aspektów historycznych i rozwojowych prawa pracy i prawa socjalnego, aktualnych problemów występujących w tych gałęziach prawa, jak i wyzwań, jakie stoją przed nimi z uwagi na zachodzące zmiany technologiczne i społeczne.

ISBN 978-83-66601-56-7 miękka oprawa

ISBN 978-83-66601-58-1 twarda oprawa

ISBN 978-83-66601-57-4 online